

Energidebatten i Ukrainakrisens kölvatten

Mycket har hänt sedan den förra kortrapporten¹ om energidebatten och Ukrainakrisen. I denna kortrapport presenteras några nedslag i diskussionen runt om i Europa. På EU-nivå ska Europeiska rådet 26-27 juni bland annat behandla en rapport från kommissionen om att minska energiberoendet. Frågan är också aktuell inför det informella mötet med EU:s energiministrar 15-16 maj.

Polen går vidare med sitt förslag till **europaisk energiunion**. Premiärminister Donald Tusk beskrev huvudpunkterna i Financial Times den 22 april²:

- Samordning av gasinköp, på sikt via en gemensam EU-myndighet.
- Solidaritetsmekanismer om ett EU-land får problem med sin gastillförsel.
- EU-finansiering av nya rörledningar och anläggningar för lagring av gas.
- Utnyttjande av kol och skiffergas som finns inom EU:s gränser.
- Avtal med gasexporterande länder som USA och Australien.
- Förstärkning av dagens europeiska energigemenskap mellan EU och åtta länder i sydöstra Europa.

Donald Tusk har därefter besökt flera EU-huvudstäder för att bygga allianser. Den franske presidenten Francois Hollande stödde huvuddragen i förslaget efter mötet med Tusk i Paris den 24 april. Angela Merkel var positiv i princip efter sitt möte med den polske premiärministern följande dag³. Donald Tusk har också träffat Europeiska rådets ordförande Herman van Rompuy, som själv talat om vägen till en energiunion.

¹ <http://www.tillvaxtanalys.se/sv/om-tillvaxtanalys/verksamheten/innovation-och-globala-motesplatser/utlandsverksamhet/global-utblick/2014-04-02-ukrainakrisen-skapar-energiolitisk-debatt.html>

² <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/91508464-c661-11e3-ba0e-00144feabdc0.html?siteedition=intl#axzz2zXyxn1oh>

³ <http://www.ariva.de/news/ROUNDUP-Merkel-stuetzt-Tusks-Energie-Vorschlaege-Greenpeace-warnt-5009667>

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Stockholm
Box 574, 101 31 Stockholm
Besöksadress: Regeringsgatan 67, 4 tr
Tel: 010 447 44 00
Fax: 010 447 44 90
info@tillvaxtanalys.se
www.tillvaxtanalys.se
Org. nr 202100-6164

Östersund (säte)
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Besöksadress: Studentplan 3
Tel: 010 447 44 00
Fax: 010 447 44 01
Bank: Danske Bank
Kontonummer: 12 810 107 041
Swift: DABASESX
IBAN: SE6712 0000 000 12 810 107 041

Utlandskontor
Brasilía
New Delhi
Peking
Tokyo
Washington DC

Datum
2014-04-28

Att Donald Tusk får allmänt hållet stöd för sina tankar betyder dock inte att de enskilda förslagen blir lätta att få igenom. Den polska förslaget om **gemensamma inköp av naturgas** kräver omfattande förändringar av dagens regelverk och av befintliga avtal. Kritiker menar att Tusk över huvud taget inte förstått liberaliseringen av EU:s energimarknader⁴.

Polens försvar för utvinningen av **kol** är kontroversiellt. Andra lägger större vikt vid **förnybara energikällor och effektivisering** som metoder för att öka energisäkerheten. EU:s klimatkommissionär Connie Hedegaard fortsätter argumentera på detta sätt. Tysklands energiminister Barbara Hendricks har konstaterat att Tyskland blir alltmer självförsörjande på energi genom utbyggnaden av solceller och vindkraft⁵. Konsultföretaget Ecofys menar i en studie att Tyskland genom att satsa på energieffektivitet på tio år kan halvera sin gasimport från Ryssland⁶. Det går dock trögt med sådana åtgärder i flertalet EU-länder, enligt en aktuell genomgång⁷.

Inför toppmötet i juni är det också värt att notera Polens betoning på **EU-stöd till infrastruktur**. Donald Tusk uttrycker sig så här: ”*In countries where the security of supply is weakest, storage capacity and gas links should be built with the help of the EU. Such projects should enjoy the highest permitted level of co-financing from Brussels – 75 per cent*”. Ökat stöd till gränsöverskridande infrastrukturprojekt via Connecting Europe Facility är en fråga som kan dyka upp.

Regeringen i **Nederländerna** beskriver sin grundinställning i en kommenterad dagordning för det informella energiministermötet 15-16 maj⁸. Förnybar energi är ett sätt att minska energiberoendet av Ryssland, menar regeringen bland annat. Den ansvarige ministern Henk Kamp betonar att marknaden har huvudansvaret för utbyggnad av ny infrastruktur och trycker på genomförandet av det tredje el-och gasmarknadspaketet i hela EU.

Det finns också aktörer som **försvarar dagens energisamarbete med Ryssland**. Trots att EU-toppmötet i mars gav kommissionen i uppdrag att ta fram en plan för att minska beroendet så har energikommissionären Günther Oettinger sagt att han inte vill reducera mängden gas från Ryssland under de närmaste åren⁹.

Österrike var först med långsiktiga gaskontrakt med dåvarande Sovjetunionen och landets gasbolag OMV agerar för att undvika ökade ekonomiska sanktioner mot Ryssland¹⁰.

⁴ <http://www.energypost.eu/mr-tusk-planet-live-century/>

⁵ Hendricks und Aigner warnen vor Panikmache. Der Spiegel 29 mars 2014.

⁶ <http://www.ecofys.com/en/news/study-energy-efficiency-can-reduce-dependence-on-russian-gas-by-50/>

⁷ <http://www.euractiv.com/sections/energy/first-analysis-eu-states-energy-saving-plans-not-credible-301719>

⁸ http://tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail.jsp?id=2014Z07846&did=2014D15392

⁹ <http://www.welt.de/politik/deutschland/article127118482/EU-Kommissar-fordert-Pkw-Maut-fuer-ganz-Europa.html>

¹⁰ Gazprom Partner Urges Restraint. The Moscow Times 21 april 2014.

Datum
2014-04-28

Många länder i Central- och Östeuropa är särskilt beroende av rysk gas. **Bulgarien** är ett nyckelland i det politiska spelet. Landet får närmare 100 procent av sitt behov från Ryssland och har begränsade möjligheter att lagra gas. Regeringen vill gå vidare med den kontroversiella South Stream-projektet som ska leda gas från Ryssland till södra Europa utan att passera Ukraina. Förra veckan insisterade Bulgariens energiminister Dragomir Stoynev på att rörledningen ska byggas, trots invändningar från EU-kommissionen och EU-parlamentet¹¹. Ungern har liksom Bulgarien motsatt sig ekonomiska sanktioner på energiområdet¹².

De baltiska länderna försöker minska sitt närmast hundra procentiga beroende av rysk gas. Litauens flytande terminal för LNG ska enligt planerna tas i bruk januari 2015. Estland diskuterar samarbete kring en ny gasterminal med Finland liksom en rörledning mellan de bägge länderna. En annan möjlig effekt av Ukrainakrisen är att Lettland och Estland blir mer positiva till det nya kärnkraftverk som Litauen vill bygga¹³.

Finland diskuterar också energikällorna från Ryssland, exempelvis vid en EU-debatt i helgen där flertalet deltagare vill reducera importen¹⁴. Energiexperter påpekar dock att utmaningen är svår. Exempelvis är raffinaderierna anpassade till rysk råolja, och LNG är dyrare än den ryska gas som Finland nu importerar.

Allt sammantaget får Ukrainakonflikten också **effekter på den globala energikartan**. En av dem kan vara ökad konkurrens om LNG när europeiska länder vill diversifiera sin energiförsörjning från rysk gas. Det finns olika uppfattningar om hur utbud och efterfrågan kommer att utvecklas¹⁵. En annan möjlig effekt är mer samarbete mellan Ryssland och Kina, kanske också med andra länder i Asien. Ryssland har under mars och april försökt visa att ökad gas- och oljeexport österut är ett alternativ om EU:s import minskar^{16,17}.

Storbritannien har å sin sida manat G7-länderna att gemensamt minska beroendet av rysk gas¹⁸. EU:s utrikestjänst analyserar sedan tidigare ökat samarbete med länder i Mellanöstern och Centralasien. Australiens LNG-potential har också kommit i fokus.

---

¹¹ <http://www.euractiv.com/sections/energy/bulgaria-commission-lost-translation-over-south-stream-301751>

¹² <http://www.bloomberg.com/news/2014-04-18/putin-gas-splits-eastern-eu-over-russia-sanctions.html>

¹³ <http://www.foxnews.com/world/2014/04/25/with-vivid-memories-moscow-rule-baltic-states-lead-europe-in-curbng-russia-gas/>

¹⁴ <http://www.hs.fi/politiikka/Virkamies+Suomi+voisi+luopua+ven%C3%A4l%C3%A4isest%C3%A4+energiasta+mutta+kalliiksi+tulisi/a1398564869083>

¹⁵ <http://www.reuters.com/article/2014/04/09/us-ukraine-crisis-gas-idUSBREA3818J20140409>

¹⁶ <http://www.turkishweekly.net/news/165431/russia-says-gazprom-china-close-to-gas-agreement.html>

¹⁷ <http://www.reuters.com/article/2014/03/19/us-ukraine-crisis-rosneft-idUSBREA2I0CD20140319>

¹⁸ <http://www.reuters.com/article/2014/04/22/britain-russia-energy-idUSL6N0NE23S20140422>

Dialogen mellan EU och USA är intensiv. Här förekommer även enskilda utspel. Portugals statssekreterare för EU-frågor föreslog nyligen ett transatlantiskt energiavtal i väntan på att frihandelsavtalet TTIP blir klart¹⁹.

Effekter på kort sikt

Ett omfattande arbete pågår inom EU för att kunna hantera eventuella stoppade gasleveranser från Ryssland till Ukraina²⁰. Vladimir Putin varnade i ett brev den 10 april för **störningar i gasleveranserna** om inte Ukraina betalade sina räkningar. José Manuel Barroso svarade den ryske presidenten den 17 april och hänvisade bland annat till existerande avtal om hur konflikter ska hanteras. Energianalytikern John Roberts beskriver utmaningarna i artikeln *Waiting for the Great Gas Cutoff*²¹. Effekterna av en avstängning kommer att märkas i stora delar av Europa, är en av slutsatserna.

Slovakien spelar en nyckelroll i detta sammanhang. Efter svåra diskussioner tycks det nu vara möjligt att transportera en viss mängd gas från Slovakien till Ukraina från och med hösten 2014. Slovakien har fått kritik för motsträvighet under samtalen men det finns också röster som försvarar förhandlingarna i Bratislava. Oklara juridiska förutsättningar och ekonomiska frågor gör situationen svår. Varför ska den österrikiska gasbörsen CEGH tjäna på gas i Centraleuropa men inte Slovakiens Eustream? heter det bland annat²².

Effekterna på den europeiska ekonomin är ett annat hett ämne. Att ersätta rysk gas och olja innebär kostnader på såväl kort som medellång sikt. Ukrainakrisen tillför därmed ytterligare bränsle till den debatt som redan pågår om **energipriser och konkurrenskraft**.

Effekter på medellång sikt

Hur kommer energipolitiken inom EU att påverkas av Ukrainakrisen på sikt? De senaste veckorna har det kommit en rad analyser av detta ämne.

Antony Froggatt (Chatham House) menar att Ukrainakrisen kan påverka viljan till långtgående klimatmål för år 2030 om kol framstår som alternativ till rysk gas²³.

Intresset för skiffergas kan också öka. Froggatt lyfter fram satsningar på **energieffektivitet** som en strategisk åtgärd för att förena energisäkerhet och klimatambitioner. Han skriver att chanserna ökar för bindande EU-mål på detta område om kommissionens analys i juni visar att medlemsländerna inte lever upp till det nuvarande direktivet om energieffektivitet.

---

¹⁹ http://online.wsj.com/news/article_email/SB10001424052702304810904579512100086900662-1MyQjAxMTA0MDIwMzEyNDMyWj#printMode

²⁰ <http://in.reuters.com/article/2014/04/14/ukraine-crisis-gas-europe-idINL6N0N620C20140414>

²¹ <http://www.atlanticcouncil.org/en/publications/articles/waiting-for-the-great-gas-cutoff>

²² <http://www.europeanenergyreview.eu/site/pagina.php?id=4275>

²³ <https://www.chinadialogue.net/blog/6918-Where-next-for-EU-climate-and-energy-policy/-en>

Datum
2014-04-28

Professor Alan Riley vid City University menar att Rysslands agerande kan driva på genomförandet av EU:s inre energimarknad, liksom att **kolanvändningen kan öka**. Han pekar på betydelsen av rörledningar till andra regioner, som Kaspiska havet (TAP). En ytterligare effekt kan bli att stängningen av gamla smutsiga kraftverk inom EU skjuts upp²⁴. Riley konstaterade för övrigt vid Lennart Meri-seminariet i helgen att Ryssland främst tjänar pengar på sin oljeexport, inte på gasen: ”*For Russia, oil is money; gas is power.*”

Chefen för tyska Ecological Institute, Andreas Kraemer, tror mer på ökad flexibilitet i energisystemet än på att ompröva den tyska avvecklingen av kärnkraft²⁵. **Om gaseldade kraftverk får en mindre roll ökar skälen att utveckla lagring och efterfrågestyrning**, menar Kraemer. Han påpekar att krisen kan gynna biogas och omvandling av el till gas.

EU bör ha en strategi med fem delar, anser Stephen Tindale vid Center for European Reform²⁶: Effektivare energianvändning, utveckling av alternativ gastillförsel som skiffergas, maximering av förnybar energi, koldioxidlagring (CCS), samt ny kärnkraft. Tindale vill också se ett starkare engagemang för bättre kraftnät med fokus på Östersjön, Medelhavet, Nordsjön och Pyreneerna.

”*EU:s viktigaste mål bör vara att gassamarbetet med Ryssland följer reglerna på den inre marknaden för gas*”, skriver Iana Dreyer och Jonas Grätz vid ETH Zürich²⁷. Ryssland exporterar också stora mängder olja och kol till EU, men kan inte använda detta för politiska påtryckningar. Det beror på att konkurrensen är större på dessa marknader, menar Dreyer och Grätz. De trycker särskilt på att EU måste **tillämpa sina konkurrensregler strikt** på projektet South Stream. Kommissionens prövning av Gazproms monopolställning är också av strategisk betydelse.

---

²⁴ <http://www.naturalgaseurope.com/alan-riley-russia-fully-integrated-energy-market-eu>

²⁵ <http://raandreaskraemer.blogspot.de/2014/03/european-energy-policy-after-crimean.html>

²⁶ <http://www.cer.org.uk/insights/how-reduce-dependence-russian-gas#sthash.SSmlGcyG.dpuf>

²⁷ <http://e-collection.library.ethz.ch/view/eth:8476>